

היכלי תורה

רשת
שיעורי
תורה

ערש"ק פרשת ויצא ח כסלו תשס"ט ♦ דף היומי בבלי: קידושין נח ירושלמי: נזיר מב

וכל שה חום בכבשים ונקד בעזים והיה שכרי

צריך להבין, מה ראה יעקב לקבוע את שכרו באופן זה דווקא, ועל ידי כך נתן פתח ללבן להחליף את משכורתו עשרת מונים. מדוע לא נהג כדרך מקבלי צאן, הנוטלים את חלקם מהולדות למחצה או לשליש ולרביע.

ונראה לתת בזה טעם, שהרי יעקב נדר 'וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך', ונהג במצות מעשר. ואמרו בגמרא (ברכות לב): אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן משום ר"י בר אלעאי, בא וראה שלא כדורות הראשונים דורות האחרונים, דורות הראשונים היו מכניסים פירותיהן דרך טרקסמון (דרך הכבושה מחוץ ליכנס לפנים, רש"י) כדי לחייבן במעשר. דורות האחרונים מכניסין פירותיהן דרך גגות דרך חצרות דרך קרפיפות כדי לפטרן מן המעשר. למדנו, שמדת חסידות לחזר אחר הדרך שיתחייב בה במעשר, ואף על פי שיש לפניו דרך שיפטר בה מן המעשר על פי דין.

כשבא יעקב לנקוב את שכרו שהוא דורש מלבן, נהג עצמו במדת חסידות זו, וקבע את שכרו, בצורה ובאופן שיתחייבו הגדיים והטלאים הנופלים בחלקו במעשר בהמה. אילו היה דורש את שכרו כדרך מקבלי בהמה, והיה נוטל בולדות למחצה או לשליש ולרביע, היה דינו באותם הטלאים כלוקח, שהפועל הנוטל בשכרו פירות או חפצים מבעל הבית, הרי הוא כקונה אותם מידו בשכר פעולתו. מכיון ששנינו (בכורות נה:) הלוקח או שניתן לו במתנה פטור ממעשר בהמה, לא חפץ יעקב לקבוע את תשלום משכורתו באופן זה, וחפש דרך שיבוא חלקו בגדיים ובטלאים לרשותו באופן שיתחייבו במעשר בהמה.

ואמרו שם בגמרא (נז.ו) אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן, לקח עשרה עוברין במעי אמן, כולם נכנסים לדיר להתעשר. ופירשו שם בגמרא הטעם, שפטור לקוח הוא רק אם לקחן בשעה שהיו ראויין להתעשר, ובמעי אמן אינן ראויין להתעשר.

לפיכך בחר יעקב להתנות את שכרו באופן זה, שכבר במעי אמן יהיו הטלאים מבוררים איזה יפול לחלקו של יעקב ואיזה ללבן, שלפי שאין ברירת חלק כל אחד מהם תלויה במה שיקחו לאחר לידתם, רק הטלואים והנקודים כולם ליעקב, הרי הוא כקונה מלבן עוברים במעי אמן, שהוא חייב במעשר בהמה.

ע"פ כתנות אור

נושאי הדף בעלון

- תשלום למסדר קדושין.....קידושין נח
- שביעית תופסת דמיה.....קידושין נח
- דיין הנוטל שכר.....קידושין נח
- הנוטל שכר להעיד.....קידושין נח
- מכירת דירה ראשונה
- שקנו.....קידושין נט
- פתיחת חנות סמוך לחנות
- אחרת.....קידושין נט
- העלאת מחיר העליות כשרואה את חבירו
- רוצה לקנות.....קידושין נט
- אכילת בצל.....קידושין ס
- מעכשיו ולאחר שלושים ואחר אמר
- מעכשיו ולאחר כ'.....קידושין ס
- קיום התנאי במתגרשת על
- תנאי.....קידושין ס
- תשלום לשדכן שהציע שידוך לפני שאשתו
- מתה.....קידושין סא
- כיצד מפרישים מעשרות מאפרסמונים
- שלא נגמר בישולם.....קידושין סב
- אב שקידש את בתו הנמצאת אצל אמה
- כנקמה.....קידושין סג
- האם מותר ליהנות מלימוד
- התורה.....קידושין סד
- כפתור ופרח.....עמוד 5
- פתרון החידות.....עמוד 6**

יום שישי ח כסלו

קדושין נח

תשלום למסדר קדושין

יש מהקדמונים שקרא תגר על הרבנים מסדרי גיטין הנוטלים יותר מכדי שכר בטלה, וכתבו שרב כזה אינו אלא גזלן ואנס ויש לחשוש לגט שיצא מתחת ידו שהוא פסול, (רע"ב בכורות פ"ד מ"ו, הו"ד בשו"ע אבהע"ז ס"י קנד סדר הגט ס"ד).

אולם יש חולקין וסוברים שסידור הגט אינו דין אלא לימוד בעלמא ששומר שלא יהא בהעסק שום קלקול, (רמ"א שם).

ונוהגים ליטול שכר לרב בעד סידור חופות וקידושין, כמבואר ברמ"א (יו"ד ס"י רמה סכ"ב), אך בש"ך (שם ס"ק טו) משמע שאינו בהיתר גמור אלא בדוחק.

שביעית תופסת דמיה

חומר בשביעית מבהקדש, שהפודה את ההקדש יצא הקדש לחולין ויתפשו הדמים תחתיו, והשביעית אינה כן, אלא המוכר פירות שביעית יתפשו הדמים ויעשו כפירות שביעית, והפירות עצמן לא נתחללו ונעשו כפירות שאר שנים, שנאמר בה תהיה בהוייתה תהא לעולם, ולפי שנקראת קדש תופסת דמיה, נמצאת אומר האחרון נתפש בשביעית והפרי עצמו הוא כמו שהיה.

כיצד לקח בפירות שביעית או בדמיהן בשר נעשה הבשר כאותן הפירות ואוכלו כפירות שביעית, וצריך לבער אותן בשעת ביעור השביעית, לקח באותו בשר או בדמיו דגים יצא הבשר ונתפשו הדגים, לקח בדגים או בדמיהן שמן יצאו דגים ונתפש שמן, לקח בשמן או בדמיו דבש יצא שמן ונתפש דבש, וצריך לבער הפירות הראשונות עם הדבש האחרון, כדרך שמבערין פירות שביעית, ואין עושין משניהם מלוגמא ולא מפסדין אותן כשאר פירות שביעית.

דיין הנוטל שכר

הנוטל שכר לדון, כל דינים שדן בטלים, אלא א"כ ידוע שלא נטל בהם שכר. ואם אינו נוטל אלא שכר בטלתו, מותר. והוא שיהיה ניכר לכל שאינו נוטל אלא שכר בטלתו, כגון שיש לו מלאכה ידועה לעשות בשעה שיש לו לדון, אומר לבעלי הדין תנו לי שכר פעולה של אותה מלאכה שאתבטל ממנה, והוא שיקבל משניהם בשוה ושייתן לו בפני הבע"ד השני אבל אם אינו ניכר, כגון שאין לו מלאכה ידועה אלא שאומר שמא יזדמן לי שכר בקניית סחורה וסרסרות, ובשביל זה מבקש שכר, אסור. י"א שבאופן שבידו להרויח אסור לכתחילה ליקח מפני שהדבר מכוער אמנם אם דן דינו דין.

באופן שלא התנה לקבל שכר בטלה, י"א שאין נותנים לו אלא כפועל בטל כמו במשיב אבידה. וי"א שאין צריכים לשלם לו שיכולים לומר לו שיכלו לדון אצל דיין אחר.

הנוטל שכר להעיד

כל מי שנוטל שכר להעיד, עדותו בטלה, כמו הנוטל שכר לדון, ואינן צריכים הכרזה, אלא הדין והעדויות בטל מעצמו. ואם החזיר הממון, דינו ועדותיו קיימים, שאין זה כשאר פסולים שצריכין הכרזה ותשובה, אלא קנס קנסוהו חכמים שיתבטלו מעשיו כל זמן שנוטל שכר. וכל זה בעדים שכבר ראו המעשה ומחוייבים להעיד, כמו שאדם מחוייב לדון בין אדם לחבירו. אבל מי שאינו מחוייב להעיד, ונוטל שכר לילך ולראות הענין שיהיה עד, מותר.

יום שב"ק ט כסלו

קדושין נט

מכירת דירה ראשונה שקנו

בסוגיין מבואר שאינו סימן טוב לאדם שימכור את הקרקע הראשונה שקנה. עניין זה הובא להלכה בכף החיים (יו"ד ס"י קטז ס"ק קפח) ובבן איש חי (שנה שניה, פרשת פנחס אות יג) שכתבו, לא ימכור אדם קרקע ראשונה שלקח כי לא יהיה לסימן טוב.

ובשו"ת עטרת פז (ח"א כרך ג חו"מ ס"ה) האריך לבאר מדוע כיום רבים וטובים אין מקפידים בזה ומוכרים את דירתם הראשונה שקנו.

פתיחת חנות סמוך לחנות אחרת

בשו"ת בית אפרים (חו"מ ס"י כו) דן באחד שרצה לפתוח חנות חדשה, ובעל החנות הישנה טען שאנשים שגרים ברחוב אחד יצטרכו לעבור על החנות החדשה לפני שיגיעו לחנות הישנה וא"כ פוסקים חיות החנות הישנה, והעלה שהדין עם בעל החנות החדשה משום שהלכה כמו רב הונא בריה דרב יהושע שבן מבוי לא יכול לעכב על חבירו בן אותו מבוי מלפתוח חנות לידו.

העלאת מחיר העלויות כשרואה את חבירו רוצה לקנות

בשו"ת יוסף אומץ (ס"י נז) נשאל על דבר אדם שמנהגו כשמוכרים את העלויות להוסיף במחיר, כדי שמי שרוצה לקנות את העלייה מחמת שהוא חתן, או שאשתו מעוברת והיא בחדש התשיעי שקונים פתיחת ההיכל, וכן אם יום פטירת אביו או אמו באותו חדש קונים ההפטרה וכיוצא בזה יוסיף במחיר, וכוונתו שירויח הקהל שכך יקנו את העלויות במחיר גבוה יותר, אם ראוי לנהוג כן או שמא יש חשש בזה.

בתשובתו כתב החיד"א, הנה ענין זה עיקרו מרמה ותחבולה, שנראה שהוא רוצה לקנות מצוה ואין כוונתו לקנותה אלא כדי שיוסיף האחר, וזהו בכלל מה שפסק בשו"ע (חו"מ ס"י רכח) שאסור לרמות בני אדם במקח וממכר או לגנוב דעתם, שזהו מרמה וגניבת דעת, ובנידון זה זהו מרמה וגניבת דעת ודאי, וכת"ב (צפניה ג יג) 'שאריית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ולא ימצא בפיהם לשון תרמית'. ועושה עולה לזה שרוצה לקנות המצוה מפני סיבה שיש לו חתן קרובו ורוצה לכבדו במצוה ביום חתונתו, או אם בעל אשה מעוברת בחדש ט' ורוצה לקנות פתיחת ההיכל שאמרו שזו מצוה מסוגלת להקל צער הלידה, וגם אם ילדה זכר בשבוע הבן בשמחת לבו שש לעשות מצוה, וזהו בשאט בנפש מעלה בדמים ואינו רוצה הוא לקנות לעצמו רק כדי שיוסיף הלה, ועוד איסור יש עליו שהרי כזב ידבר שאין לו חפץ במצוה.

ולדעתי הקצרה אשר לא טוב עשה זה המוסיף, מהטעמים הנאמרים באמת, ואם בעל נפש הוא ויראת חטאו קודמת יפרוש מזה ויקבל שכר על הפרישה. עיי"ש באריכות.

יום ראשון י כסלו

קידושין ס

אכילת בצל

בסוגיין מבואר שהבצלים קשים לגוף כחברות. ובעירובין (כט.) אמרו שאדם שאכל בצל והשכים ומת אין אומרים ממה מת, שודאי שמת מהבצל, וחילקו בזה בין סוגי וחלקי הבצל, וכן אם שתה גם שיכר או לא. ועפ"י כתבו התוס' בתענית (ל. ד"ה ערב) שאין רגילות לאכול בצלים חיים.

והנה ברש"י על תהילים (יט ד) כתב שאכילת בצל בלא לחם מזיקה היא לאדם, וברמב"ם (דעות פ"ד ה"י) מנה את הבצל בין המאכלות שהם רעים, ולפיכך ראוי לאדם שלא לאכול מהן אלא מעט ואחר ימים הרבה, ובימות הגשמים, אבל בימות החמה לא יאכל מהן כלל, ולא ירגיל עצמו להיות מזונו מהם, או לאוכלן עם מזונו תמיד.

ובילקוט ראובני (פרשת בהעלותך ד"ה את הקשואים) הביא בשם הפסיקתא שבמן לא טעמו טעם בצל מפני שהוא קשה לתלמוד.

כיוצ"ב מבואר בספר בעל שם טוב עה"ת, (פרשת יתרו אות מו) שהביא בשם ספר שיחות הר"ן שהבעש"ט הזהיר מאד לא לאכול בצלים חיים, אפילו עם שמן או שומן ואפי" ע"י תערובת כגון ביצים וכדומה ואפילו בשבת, מפני שהם מזיקים מאד לכמה דברים, ויאכלם רק כשהם מבושלים.

אמנם בהרבה קהילות נהגו לאכול בשבת בבוקר בצלים, ונאמרו בזה רמזים וענינים רבים.

ובפסחים (קיד.) אמרו אכול בצל ושב בצל, עיי"ש. ובערוך (ערך נחש, הו"ד בתורת חיים ערובין שם) הביא בשם רבינו שרירא גאון, שרק בצל שמשירין אותו בארץ להוציא ממנו זרע, כיון שדרך לצאת ממנו קנה ויש לאותו קנה ראש כראשו של נחש וחס הוא מאוד שכל זרע חס הוא, לכך לא יאכל אותו, וגם הבצל ההוא לא יאכל שכבר יצא מתורת מאכל והרי הוא כמו סם אבל שאר בצלים אין בהם סכנה.

וע"ע בספר מנחת קנאות לאבא מרי (מכתב 781 מהרשב"א) שכתב, והגע עצמך מי שירצה לאכול בצל רע ללב, כלום יש בידם כח לנדותו.

מעכשיו ולאחר שלושים ואחר אמר מעכשיו ולאחר כ'

אמר לה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר שלושים יום, ובא אחר ואמר הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר עשרים יום, ובא אחד ואמר הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר י' ימים, אפילו הם מאה, על הסדר הזה, קדושי כולם תופסים בה וצריכה גט מכל אחד ואחד, מפני שהיא מקודשת לכולם מספק. ויש אומרים שמקודשת לכולם בוודאי. ויש אומרים שצריכה גט רק מהראשון והאחרון.

קיום התנאי במתגרשת על תנאי

המגרש על תנאי, אם נתקיים התנאי הרי זו מגורשת ואם לא נתקיים התנאי, אינה מגורשת. ואם מת הבעל, או אבד הגט, או נשרף, קודם שיתקיים התנאי, אינה מגורשת ואם נשאת, תצא, ואפילו הוא כהן, מותרת לו.

יום שני יא כסלו

קידושין סא

תשלום לשדכן שהציע שידוך לפני שאשתו מתה

בפוסקים דנו אודות שדכן שהציע שידוך לאדם שאשתו היתה חולה ונטתה למות, או לאדם שעמד להתגרש, ולבסוף האשה אכן מתה, או נתגרש, ובא שדכן אחר והציע הצעה זו ונשתדכו, האם מגיע תשלום לשדכן הראשון, שהרי בשעה שהציע ההצעה הזאת לא יכל לגמור השידוך.

בעניין זה דן בנו של הקרבן נתנאל (שו"ת רבי טיאה וויל חו"מ סי' ט אות ט), במי שהיתה אשתו חולה מאד עד שהרופאים אומרים אין תרופה, ובא שדכן ודיבר לו שידוך אם תמות אשתו ולבסוף מתה, ובא שדכן אחר והתחיל לדבר שידוך הראשון ונגמר, ואח"כ בא השדכן הראשון ואמר שהוא התחיל השידוך שהרי דיבר בחיי אשתו על השידוך. האם הדין עמו או לא.

וכתב, נלענ"ד שאין לראשון כלום, כיון שלא היה יכול לעשות באותה שעה את השידוך, אע"ג שרוב גוססין למיתה וא"כ עפ"י רוב יוכל לגמור השידוך, אפ"ה הרי הוא כחי לכל דבריו, וכיון שאשתו חיה באותה שעה אין בהצעת השידוך כלום.

ראיה לכך הביא ממה שאמרו בסוגיין, האומר לאשה הרי את מקודשת לאחר שימות בעליך או לאחר שתמות אחותיך וכו' אינה מקודשת, והטעם כיון שהם דברים שלא באו לעולם ועכשיו אין בידו לקדשה וא"כ אין בפעולתו כלום. ולמעשה סיים וכתב שטוב לפשר בזה.

יש לציין שבשו"ת חוות יאיר (סי' קצו) ראה דבר זה כאיסור, בתשובה על דבר לוי שאשתו היתה חולנית בחולי הריאה כמה שנים, וכל הרופאים נתיאשו ממנה וכולם עונים ואומרים כי לא תוכל להתקיים בחיים עוד שנה, וללוי יש משרתת [שהיא אחות ראובן] שהיא משכלת ויפת תואר מאד ומכרת בכל חכמה ומלאכה ולשונות, ומפני כך רבו הקופצים ומהדרים אחריה ומבקשים לישאנה חנם אין כסף בלא שתתן נדוניה, ולכן לוי דיבר עם ראובן שאל ימהר להשיא אחותו כי כשתמות אשתו הוא ישאנה, וגדול שבעירו השיא עצה ללוי לקדשנה עכשיו שתהיה מקודשת לאחר שתמות אשתו.

וכתב לו החוות יאיר, שנשאל בשאלה כעין זה אם מותר לאדם לדבר עם אשה נשואה שתנשא לו לאחר גירושיה מבעלה, והשואל שם היה אלמן מטופל בבנים וכו' ורוצה לישאנה לאחר שילוחיה, וכתב, השבתי באף ובחמה ובקצף גדול שאל יוסיף לראות פני בבקשת עצה נגד מנהג עולם, כי לא נכון לדבר עם אשת איש מענין נישואיה אחר גירושיה, ויש בזה אף לזות שפתיים, עיי"ש.

וכתב שהוא הדין גם כאן לא יעשה כן אף שאין בזה לזות שפתיים שהרי מעיקר הדין נושא אדם כמה נשים. והאריך שם לדון כיצד יכול לקדש אשה כשאשתו עוד בחייה מצד חרם דרבינו גרשום, והדין כשאומר מעכשיו וכיוצ"ב, וסיים שיש לחוש בזה לכמה חששות ותקלות, לכן כלך מדרך זה ומזאת העצה הרעה, אשר לא בדעת ויראת ד' יעץ כזאת, אף כי יש כמה דרכים אשר בהם נוכל להתקשר עם לוי בדרך היתר, מ"מ דעתי ועצתי אל תהא בזה ואי אישר חילי הייתי גוזר עליך שלא תעשה כן ודי בזה.

כיצד מפרישים מעשרות מאפרסמונים שלא נגמר בישולם

בפרות אפרסמון, דרך גידולם הוא שאף שיכולים להבשיל באופן טבעי על האילן וכך נגמרים, מכל מקום לצורך השימוש הנוח בהם, וכדי שיוכלו לשומרם לזמן ארוך יותר המציאו פעולה מלאכותית [הבחלה], שתולשים אותם מהעץ לפני שהם בשלים, ומכשירים אותם למאכל ע"י פעולה מלאכותית.

בשו"ת מנחת יצחק (ח"י סי' קז) נשאל מתי יש לעשרם, יסוד הנידון הוא אם ע"פ הלכה נחשב כבר הפרי כאינו צריך לאילן, לפי שבתלוש אפילו בלא פעולה מלאכותית האפרסמון יתרכך ויקבל טעמו ויהיה ראוי לאכילה, אלא שהפעולה המלאכותית ממהרת פעולתו לאכילה, או שמא היות שאם ישאר על האילן יוסיף לגדול עד לגודלו הטבעי, הרי הוא בגלל זה צריך לאילן, וממילא כשמורידים אותו מהאילן עדיין אין זה הזמן שאפשר להפריש ממנו מעשר, והאריך שם לדון אם נחשב כהגיע לעונת המעשרות ומועלת ההפרשה.

לאחר שהאריך בסוגיא זו, כתב שמעיקר הדין יכולים להפריש תרו"מ מהאפרסמון תיכף בשעת תלישתן ממקום גדילתן, קודם עשיית הפעולה המלאכותית, ויתנו שיחול התרו"מ אחר גמר פעולתן, ומועיל ההפרשה אף שעדיין לא הגיעו לעונת המעשרות, והוכיח כן מהמבואר בסוגיין, שאפילו בלא הגיעו לעונת המעשרות יכולים להפריש תרו"מ שיחול בעת שיגיעו לעונת המעשרות.

וביאר שבמחוסר מעשה שבידו לעשותו הרי מועיל לכו"ע, משום שבידו לעשות מה שחסר, וכאן הוא בא לעולם ורק מחוסר התיקון בידו, ולכן בנידון זה יוכלו להפריש תרו"מ תיכף ומיד אחר לקיטתן שיחולו על אחרי בישולם בידו.

אולם כתב שזה יועיל רק אם אפשר להשאיר הפירות שהפרישו עליהם תרו"מ עד אחר בישולם של פירות התרו"מ, דהיינו שלא ישתמשו בכל הפירות שהבשילו עד לאחר בישולם הטבעי של פירות התרו"מ, משום שרק אז חלים המעשרות, וכמוכן שקשה מאוד להזהר בזה, כי הרי לפנינו שני סוגי פעולות, פעולת ההבחלה הנגמרת לזמן קצר, ופעולת גמר בישול הטבעי בפירות שנפרשו לתרו"מ אשר יקח זמן מרובה יותר, ובקל יכולים לטעות להשתמש בפירות טבל.

ולכן הביא מספר **חידושים וביאורים** (זרעים הל' תרו"מ סוף סי' ב) שאפשר לעשרן קודם ממ"נ, או שאינן מתחייבין כלל, או שמתחייבין מיד בלקיטתן, אבל חיוב בשעה שנעשו ראויים לאכילה לא מצאנו.

עוד הביא בשמו לענין בננות שהן נלקטים בעוד שאינם ראויים לאכילה, וכששוהים ימים אחדים מתבשלים ונאכלים, נחשבים הגיעו לעונת המעשרות, משום שלעולם נלקטים בעוד שאינם ראויים לאכילה וזה סדרן, וחייבים במעשר משנלקטין, אמנם באפרסמונים לפי המבואר לעיל אינם נלקטים כן תמיד, אלא רק אותם העומדים לסחורה.

אב שקידש את בתו הנמצאת אצל אמה כנקמה

מעשה היה במשפחה שהושבת השלום בית אצלם, ועמדה האשה ועזבה את בעלה וחטפה את הילדים ויצאה מביתו וברחה לבית אביה למדינה אחרת, והיתה למורדת, והלכה בערכאות של עכו"ם ובסיוע של הערכאות עכו"ם קבלה רשות אפוטרופסות על הילדים, וגרשה את בעלה ומנעה אותו מלראותם, ומלבד זאת בקשה ממנו מעות החזקה ע"י הערכאות להילדים ולעצמה, ולאחר כמה שנים שהלך הריב והתרחב בין האיש לאשתו קם הבעל וקידש את בתו הקטנה שהיא אצל האם, ונודע הדבר לאחר שנכנס לב"ד והעיד בפניהם שקידש את בתו הקטנה.

וטענתו כיון שאשתו היא מורדת, והוא חש לבתו שלא תנשא לאינו הגון, וכיון שמצא חתן הגון לה עמד וקידשה, וכשיבא עת דודים יגלה מי החתן, ומאז פרסמו הב"ד מעשה זה נעשה רעש בכל העולם ויתרופפו עמודי תבל, היתכן לעשות דבר כזה שהוא נראה כנקמה מאב בבתו, והספק הוא אם בתו מקודשת או לא.

בשו"ת משנה הלכות (חי"ד סי' נ) כתב, שאין ספק שהאב הזה עשה מעשה אשר אין רוח חכמים נוחה הימנו, ומ"מ וודאי שקידושו תופסין, והביא כן גם בשם בעל המנחת שלמה והקובץ תשובות שכתבו כן.

אך **בתשובות והנהגות** (ח"ג סי' תיא) האריך בזה, ודעתו שאין האב יכול לאסרה, גם מפני שהאב נוגע בדבר שהרי עשה כן להצר לאשתו, וממילא אינו נאמן כשהוא נוגע בדבר, שהרי התורה לא נתנה לאדם נאמנות על עצמו, ועוד שהדין דין מרומה כיון שהאב לא ביאר דבריו כשנשאל עם מי קידשה ולפני מי, ואף אם נאמנות האב מדין שוויא אנפשיה חתיכא דאיסורא, מ"מ במקום שאנו יודעים שלא יכל לקדשה כיון שהוא עצמו לא ידע כיצד לקדשה ולא היה שם רב, אין לו נאמנות, ויש לדון בזה בכל מעשה לגופו אם שייכים היתרים אליו.

בעל **המנחת שלמה** כתב (הו"ד במשנה הלכות שם), שנאמנות האב בקידושי בתו קטנה הוא מדאורייתא ואין לנו טעמים על כך, אלא כתב שיש לעיין קצת מה שעשה בהחבא אם נקרא בשביל זה רשע והניח בצ"ע.

ובמשנה הלכות (שם) כתב שוודאי אין כוונתו שהניח בצ"ע לומר שמפני שנקרא רשע אין הקידושין תופסים. משום שהאם נאמר שאב רשע אינו יכול לקדש בתו הקטנה לא שמענו זה, ולמשל אם יתברר שהאב גזל או עבר עבירה אחרת שבתורה האם לא יוכל לקדש את בתו הקטנה, ואם משום מצוה הבאה בעבירה גם בזה המעשה קיים, גם כי איזה עבירה יש כאן אם עשה הקידושין ע"פ ההלכה. ועוד וכי אפשר להוציא איסור אשת איש של גזירת הכתוב שהתורה האמינו, באמרה (דברים כב טז) 'את בתי נתתי לאיש הזה' בשביל ספק של אולי, ועוד טעמים בזה, עיי"ש מה שביאר בדבריו.

האם מותר ליהנות מלימוד התורה

בסוגיין מבואר שאדם שיש לו בת קטנה ובת בוגרת, וקידש את בתו סתם ולא פירש אם כוונתו לבת הקטנה או הגדולה, בתו הקטנה מקודשת, ואף אם בתו הגדולה עשתה אותו שליח לקדשה אין חוששים שמא היה כוונתו לקדש את הבוגרת.

בטעם הדבר ביארה הגמ' שהיות ויש לאב הנאה כשמקדש את בתו הקטנה, שהרי כסף קדושה שלו, וכשמקדש את הגדולה אין לו מכך הנאה, ודאי שהיתה כוונתו לקדש את הקטנה, מפני שאין אדם מניח דבר שיש לו הנאה ועושה דבר שאין לו הנאה.

בפוסקים דנו על הלומד תורה האם מותר לו ליהנות מלימודו, ואם מעלה יש בזה שנהנה מלימוד התורה, וכשם שאמרו שאין אדם מניח דבר שיש לו הנאה ועושה דבר שאין לו הנאה, כל שכן שבמעשה אחד שאם בידו ליהנות לא יניח מליהנות, או שמא יש בזה חשש איסור, שאי"ז תורה לשמה שהרי נהנה.

הובא בספר בעל שם טוב (פרשת ואתחנן אות נב) ששאלוהו מה לעשות לזה שכשהם מחדשים חידושי תורה הם שמחים, ויש להם צער על זו השמחה אולי עבירה היא, והשיב עפ"י הפסוק (תהלים יט ט) 'פקודי ה' ישרים משמחי לב', הם בעצמם משמחים הלב, וכשהם שמחים במה שעשו קשוטין לשכינה באמת אין בכך כל רע, ובודאי למצוה רבה יחשב לו.

באגלי טל (הקדמה) קרא תגר על אלו שטועים וחושבים שלימוד בתענוג הוא לימוד שלא לשמה, וכתב, 'זכור אזכור מה ששמעתי קצת בני אדם טועים מדרך השכל בענין לימוד התורה הקדושה, ואמרו כי הלומד ומחדש חידושים ושמח ומתענג בלימודו אין זה לימוד התורה כ"כ לשמה, כמו אם היה לומד בפשיטות שאין לו מהלימוד שום תענוג והוא רק לשם מצוה, אבל הלומד ומתענג בלימודו הרי מתערב בלימודו גם הנאת עצמו, ובאמת זה טעות מפורסם, ואדרבא כי זה היא עיקר מצות לימוד התורה להיות שש ושמח ומתענג בלימוד, ואז דברי תורה נקבעים בדמו, ומאחר שנהנה מדברי תורה נעשה דבוק לתורה'.

וכבר מבואר כן בדברי רבי אברהם מן ההר (נדרים מח) שכתב, מצות לימוד הוא ענין ציור הלב וידיעת האמת, ועיקר הצווי הוא כדי לצייר האמת ולהתענג, וליהנות במדע ולשמח לבבו ושכלו, כדכתיב (תהלים יט ט) 'פקודי ד' ישרים משמחי לב', הלכך לא שייך לומר בתלמוד תורה מצוות לאו ליהנות נתנו, שעיקר מצוותו הוא ההנאה והתענוג במה שמשיג ומבין בלימודו.

אך בשו"ת טוב טעם ודעת (ח"א הקדמה ד"ה והנה ברעיוני), הביא את דברי הגמ' (שבת ל:) שכשרבה היה פותח בלימודו, היה אומר בתחילה מילתא דבדיחותא, ולאחר מכן היה יושב באימה. וכתב לבאר שהיות שדברי תורה מתוקים מדבש ונופת צופים, וחשש רבה פן יהנה חס ושלם מדברי תורה, שהנאה זו אסורה, לכן היה יושב באימה, כי הפחד מבטל ההנאה והשמחה. ולפי"ז ביאר שם שלכן הוצרכו במתן תורה ליראה, כדי שלא יהיו נהנים מהתורה שהיא מתוקה ומשיבת נפש.

בסיום דבריו כתב שאין דבר שאינו רמוז בתורה, ומכך שהספר [טוב טעם ודעת] לא נדפס בהידור ויופי, יהיה עיגום נפש ממנו, ויש בזה מעלה שלא יהנה מדברי תורה, וזה הוכחה שיש בספר, דברים שנקראים 'דברי תורה'.

לא אתי דיבור ומבטל מעשה

והנה יש ליתן טעם להא דעבירה יכול ליהפך למצוה, משא"כ מצוה אינו יכול ליהפך לעבירה. דהנה לכאורה יקשה, איך מהני תשובה, הא קיי"ל לא אתי דיבור ומבטל מעשה. אמנם התירוץ לזה, כי מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, ממילא נחשב התשובה והחרטה למעשה, ומעשה שפיר ומבטל מעשה. משא"כ כשמתחרט על המצוות, אז הוי רק מחשבה או דיבור, דמחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה, ולא אתי דיבור ומבטל מעשה.

(מגדלות מרקחים לרבי לוי יצחק גרינוועלד זצ"ל, ראה)

כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי

'את הברכה אשר תשמעו' (דברים יא כז) פירש"י על מנת אשר תשמעו. פירוש, דהאי אשר, אינו רוצה לומר דודאי ישמעו, דאם כן לא שייך אחריו (פסוק כח) 'והקללה אם לא תשמעו'. אלא 'על מנת אשר תשמעו' נותן לפנייהם הברכה. והקשה הרא"ם, דלמה לא פירש האי אשר תשמעו כמו 'אם', דכן מציינו לשון אשר משמש במקום 'אם', כגון ומולדתך אשר הולדת אחריהם' וגו' (בראשית מח ו), דפירושו (רש"י שם) אם תוליד עוד בנים. לא הקשה מידי, דכאן קשיא למה שינה בלשון למכתב גבי ברכה לשון אשר' גבי קללה לשון אם' (פסוק כח) אלא כך פירושו, את הברכה נותן אליהם מיד על מנת אשר ישמעו, וכל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי, ורצונו של הקדוש ברוך הוא ליתן להם הברכות מיד, ויתחילו הברכות לבא מיד, אלא שנתן להם בתנאי על מנת שישמעו. אבל הקללה נתן להם בלשון אם' דהוא תנאי שאינו מתחיל עתה, רק אם לא ישמעו אז תהא הקללה באה. ולא כן הברכה, אשר נתינתה מיד היתה, לכך כתב אצלה 'ת הברכה אשר תשמעו' ואילו היה אומר 'את הברכה אם תשמעו', לא היתה הברכה אלא כשישמעו, ואם כן מתי היתה באה, כי הברכה כתיב בה 'ברוך אשר אינו מקלה אביו ואמו', כיון שאין זה רק לא תעשה, שלא יעשה דבר זה, אם לא זה היתה שהברכה מיד חלה מתי יהיה הברכה באה, דלעולם יש ספק שמא חס ושלום יעבור, אלא הברכה באה מיד על מנת אשר ישמעו.

(גור אריה, דברים יא כז)

כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי

'אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים' (ויקרא יט לו) פירש"י על מנת כן עיי"ש. אי' בשם אא"ז הרה"ק החי"מ ריי"מ זצ"ל שהקשה, אם השי"ת תלה יצי"מ בתנאי, א"כ אם אין אנו מקיימים התנאי ח"ו, אנחנו נמצאים עוד במצרים. ותיירץ ואמר כי הנה דיני התנאי נלמדים (קידושין סא). מתנאי בני גד ובני ראובן, ובכל דבר שיוכל להתנות תנאי, צריך שיהי' שיוכל לעשות המעשה ג"כ ע"י שליח, ובאם שאינו יכול לעשות המעשה ע"י שליח אינו תנאי, והנה ביצי"מ כתיב (שמות יב יב) ועברתי וכו' אני ה', אני ולא השליח, א"כ התנאי בטל והמעשה קיים.

(ליקוטי יהודה, קדשים)

פתרון חידת פרשת תולדות

ריחיים

סיבה לאיחור עת שלב החופה

רחיים על צווארו ויעסוק בתורה!! לכן קודם ילמד תורה ואח"כ ישא אשה (קידושין כט:).

לחולי קור המאמץ לרפואה

לתלגא, קור מחמת צינה, אחת הרפואות היא לעסוק ברחיים כדי להתחמם ולהזיע וכן עשה ר' יוסף (גיטין סו:).

תחתיו הממון הגואל יתומים ומרדיפות לשמואל

אבי שמואל מת וציערוהו שמשמש בממון יתומים שהופקד אצל אביו. הלך לבית הקברות לשאול ואביו גילה לו שהממון מוחבא תחת הרחיים (ברכות יח:).

עבוד כאן אבי ואני למלך אלך

יש מטהינו ברחיים ומביאו לחיי עוה"ב. שאמר לאביו שיטחן כאן והוא ילך לעבודת המלך (קידושין לא:).

בחלום מראה שבי ובזה עמל המלך

שבור מלכא שאל את שמואל מה יהלום. ענה לו, שילקח לשבי אצל הרומאים ויעבידו אותו לטחון גרעיני תמרים ברחיים של זהב. וכן הוה כי הרהר בזה כל היום (ברכות נו:).

הבית אצל אביו נחרב כי לא שמע לדברי הרב

בבית הרחיים של אביו נפל דלף בשבת ויכל להזיק לרחיים שהם מטיט. רבה פסק לאביו שיכניס מיטתו לשם ואז יהיה מותר לפנות הרחיים. שאל אביו את רבה, וכי עושין גרף של רעי לכתחילה. בינתיים נפל בית הרחיים. אמר אביו שהעונש הגיעו על שעבר על דברי רבו (ביצה לו:).

במרום השחקים רקיע לצדיקים הכנת מאכלים

ז' רקיעים ואחד מהם שחקים שבו רחיים עומדות וטוחנות מן לצדיקים (הגיגה יג:).

בגלגול יקעקע יציבות כתלים

מרחיקין את הרחיים מן הכותל ג' טפחים כי הם מנידין את הקרקע בגלגולם והוא קשה לכותל (בבא בתרא יז:).

מותר להשאל לחברה שבשביעית חשודה על עבירה

משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית נפה כברה ורחיים (גיטין סא:).

פתרון חידת פרשת חיי שרה

שטר

באשה משמש לקנינים לצאת ולהיכנס

האשה נקנית בשטר וקונה את עצמה בגט (קידושין ב:).

אם ריבית בו נותנים יפסיד המלוה ויקנס

שטר שכתוב בו ריבית קונסים אותו ואינו גובה קרן וריבית דברי ר"מ והכ"א גובה קרן (ב"מ עב:).

להקדים אי אפשר אך המאוחר יוכשר

שטרי חוב המוקדמין פסולין והמאוחרין כשרים (סנהדרין לב:).

ביטול הזכרת שם עקב ביזוי באשפה

כשגברה מלכות חשמונאי על יוון התקינו להזכיר שם שמים אפילו בשטרות וכששמעו חכמים בדבר אמרו למחר זה פורע חובו ונמצא שטר מוטל באשפה וביטולם (ר"ה יח:).

בדיני גרמי יאשם הנוטל מחבירו לשריפה

השורף שטרו של חבירו פטור דאמר ליה ניר שרפתי לך. אך למי שדן דינא דגרמי חייב (בי"ק צח:).

התמורה נחשבת למצויה כבר טרם הביצוע

שטר העומד ליגבות כגבוי דמי (יבמות לה:).

אם גוי יקרא ליהודי הנר מותר

שמואל איקלע לבית אבי תורן בשבת ובא גוי והדליק נר וסיבב שמואל את פניו. בראותו שהגוי מביא שטר וקורא, אמר, לעצמו הדליקה והחזיר פניו (שבת כגב:).

לאחר שנפרע המוציאו נפטר

המוציא שטר חוב בשבת עד שלא פרעו חייב משפרעו פטור (שבת עה:).

קולותיו מהדהדים יותר מעדים

שטר אית ליה קלא [רשב"ם: שמתאספין לכתבו ולחתמו והכל שומעין] עדים [של מכירה] לית להו קלא (בי"ב מא:).

רוכשים מנוי לחיילים של תורה!

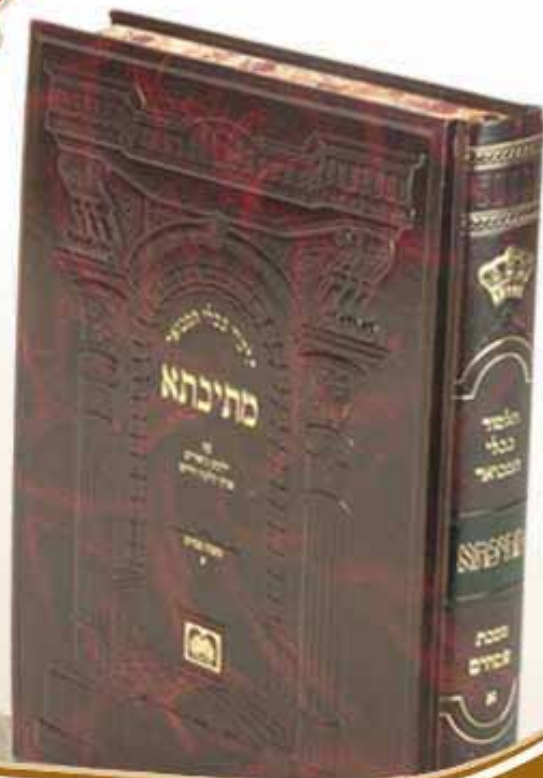
הצטרף לרבבות מנויי מהדורת 'מתיבתא' ותחוש מחויבות להשלים את חוק לימודיך בעזרת 'מתיבתא' תוכל לענות בחיוב על השאלה "קבעת עיתים לתורה?"

**בין אם החברותא נמצא ובין אם לא-
אתה תמיד לומד**

מתיבתא

הביאור הברור והמקיף ביותר!

נערך ע"י צוות ענק של ת"ח מופלגים בסגנון צח ורהוט

מוקד הזמנות:

1800-22-55-66

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

להגדיל תורה ולהאדירה